

Чернівецький обласний краєзнавчий музей

МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК

Випуск 6-8

**МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

**MUSEUM YEARBOOK
OF THE CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM**

CHERNIVTSI REGIONAL COUNCIL
CHERNIVTSI REGIONAL STATE ADMINISTRATION
Department of Culture
CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM

**MUSEUM YEARBOOK
OF THE CHERNIVTSI REGIONAL
MUSEUM**

Issue 6-8 (2021-2023)

Edited by
O. V. Rotar

Chernivtsi, «Druk Art», 2023

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
Управління культури
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО
КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 6-8 (2021-2023)

Відповідальний редактор
О. В. Ротар

Чернівці, «Друк Арт», 2023

УДК 069:908(477.85)(084)
М89

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Чернівецького обласного краєзнавчого музею
(протокол № 3 від 27 квітня 2023 р.)*

Голова редакційної колегії: *О. В. Ротар*

Члени редакційної колегії: *К. В. Валявська, канд. іст. наук; В. А. Вознюк; М. В. Глібіщук, канд. іст. наук; І. І. Данчук; О. В. Добржанський, докт. іст. наук, професор; О. Г. Драгомирецька; М. В. Ільків, канд. іст. наук; Л. В. Колодій; Ю. М. Микосянчик; Т. В. Мінаєва, канд. іст. наук; Т. Д. Никирса, канд. біол. наук; О. В. Пелех; І. А. Піддубний, докт. іст. наук, доцент; І. В. Скільський, канд. біол. наук; Г. М. Скорейко, канд. іст. наук, доцент; Н. А. Смірнов, канд. біол. наук; М. К. Унгурян; А. В. Федорук, канд. іст. наук, доцент; Н. М. Холодницька; І. І. Чорней, докт. біол. наук, професор.*

Музейний щорічник Чернівецького обласного краєзнавчого музею /
М89 відп. ред. О. В. Ротар. – Чернівці : Друк Арт, 2023. – Вип. 6-8 (2021-2023). –
320 с.

ISBN 978-617-8129-22-4

До даного випуску увійшли статті й повідомлення співробітників Чернівецького обласного краєзнавчого музею та інших наукових установ. Опубліковано дослідження з історії, археології та народознавства. Надруковано матеріали, присвячені літературі, мистецтву і музейній справі. Окремими розділами представлені відомі персоналії та природа нашого краю.

Видання розраховане на співробітників наукових установ, працівників освітніх закладів, здобувачів освіти та краєзнавців.

УДК 069:908(477.85)(084)

ISBN 978-617-8129-22-4

© Колектив авторів, 2023
© ТОВ «Друк Арт», 2023

Ігор ПІДДУБНИЙ, Оксана РОТАР

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ІСТОРІЇ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ БУКОВИНИ

В історії сучасної Чернівецької області однією зі сторінок культурної історії є створення музейних закладів. При цьому найдавнішим є створення музеїв у буковинській частині області, тоді як бессарабська її складова приєдналася до даного процесу значно пізніше. При цьому обидві частини нинішньої області володіють великою кількістю археологічних пам'яток, які дозволяють розглядати територію Чернівецької області як єдине ціле в історичному плані. Схожими є й етнографічні матеріали, що відображають культурні особливості українців та румунів, які мешкають на території області, як і своєрідними є матеріали, що розповідають про минуле представників інших національних груп з території краю.

Створення музею на Буковині у XIX ст. стало результатом загальноєвропейських подій, коли приватна ініціатива давала змогу народжуватися новим закладам культури, які своїм завданням ставили донесення до громадян даних про історичне минуле їх краю, припиняло традицію вивозити всі цінні знахідки до центрів держав. Такий хід подій продемонстрував на Буковині спробу Товариства краєзнавців у 1863 р. заснувати Буковинський крайовий музей. Виник він на основі колекції товариства. Представники інтелігенції та знаті брали участь у доборі колекції музейних предметів, поповнювали музейну колекцію новими предметами. Як приклад, дії голови Серетського музейного товариства (від 1871 р.), викладача Сучавської гімназії Й. Е. Гуттера, який поповнив значною кількістю античних монет нумізматичну колекцію даного музею. Загалом станом на 1871 р. музей володів зоологічною колекцією, мінералогічною колекцією, нумізматичною колекцією. Остання складалася з 2543 предметів, серед яких було 18 золотих, 961 срібна, 1551 мідна та 13 бронзових монет. Помітну роль у поповненні фондів музею зіграло розпорядження крайового президента щодо передачі всіх виявлених на території краю пам'яток археології, мистецтва та нумізматики до Крайового музею [13, с. 14].

Проте впродовж короткого проміжку часу діяльності (1863-1877) цей, фактично приватний, музей припиняє своє існування. Причиною можемо вважати падіння інтересу громадськості до музею, неготовності буковинської громади займатися музейною справою та, можливо,

відходу від даної справи з різних причин ініціаторів заснування музею. Зібрана колекція, яка нараховувала 123 давні об'єкти та 3233 монети, була передана на зберігання до Чернівецького цісарського і королівського університету [7, с. 3; 17, р. 3]. Даний випадок не зупинив дослідників і колекціонерів. Так, у 1886 р. відбулося дві події: після смерті Й. Е. Гуттера припинило існування «Серетське музейне товариство», а дослідник-археолог Д. О. Олінеску заснував Румунське археологічне товариство, завданнями якого оголосив збір, опис і збереження давніх пам'яток історії та проведення археологічних експедицій. Основу колекції товариства стали зібрані Й. Е. Гуттером старожитності які його вдова передала товариству. Досить швидко ця колекція була доповнена подарунками інших приватних колекціонерів Д. Бучевського, О. Мироновича, М. Драчинського, З. Воронка, о. Сбієри, В. Васіловскі, Д. Носієвіч та інших. Колекції старожитностей створювалися і при Товаристві друзів мистецтва, Товаристві природничої історії, при ряді навчальних закладів [17, р. 4].

У даний проміжок часу помітно розширюються приватні колекції, як і поповнюються новими вартісними музейними предметами збірки Чернівецького ц. і к. університету, чисельність якої на травень 1877 р. становила 3233 монети. Мюнцкабінет університету поповнився знахідками з розкопок, проведених К. Ромшторфером. Фактично майже вся колекція експонувалася із зоологічними матеріалами. Лише у 1889-1890 навчальному році ректор університету Е. Калужняцький виділив окрему кімнату для музею. 21 липня 1890 р. кустос професор Лосерт розпочав упорядкування розміщеної в новому приміщенні колекції. Коли у 1891 р. він завершив роботи, колекція складалася з 3589 монет і медалей, 18 цінних документів, фотографії, трьох гем. У 1890-1893 рр. колекція поповнилася знахідками з археологічної експедиції у Сучаві та закупленими 207 античними монетами. На 21 травня 1900 р. колекція складалася з 5102 музейних предметів. Окремо існувала колекція старожитностей. Всього 88 одиниць було описано у 1890 р. та каталогізовано на 29 травня 1891 р. Станом на 7 квітня 1893 р. колекція складалася з 94 одиниць. Передані 1877 р. матеріали Крайового музею склали основу природничої колекції, яка існувала при зоологічному інституті університету [13, с. 13].

Проте місту та краю був необхідний музей загальнодоступний і таким став музей, пов'язаний з Промисловою школою. У 1883 р. заснували комітет, до складу якого включили Й. Ляйцнера, К. Томащука, Зотту, А. Захара та ряд інших осіб. Сама ідея створення Буковинського промислового музею була підтримана як регіональним керівництвом, так і правлінням Торгово-промислової палати, громадськістю міста. Станом на 1886 р. комітет підготував статут музею, який затвердили 19 квітня 1887 р. у Крайовій управі. Вже у травні 1887 р. музей розпочав свою діяльність. 31 травня 1887 р. під головуванням президента краю Ф. барона фон Піно-Фріденталь відбулися урочисті збори, на яких обрали кураторію музею. Того ж дня директором музею на громадських засадах обрали директора Промислової школи Й. Ляйцнера [18, S. 3].

Основу колекції склали дарунки Фрідріха Вормунда, Розенцвайґа, д-ра Шутца, д-ра Гардмута. Для відвідувачів музей відкрили 23 грудня 1888 р. Музейні предмети поділялися на підставі матеріалу, походження чи призначення, що дозволили створити групи зберігання: вироби з дерева, вироби з металу, вироби зі скла, кераміка, пристосування для брошурувальних та палітурних робіт, текстильні вироби, предмети для жінок, східні вироби, мала пластика та вироби з каменю, антикваріат, бібліотека з колекцією ескізів. Загалом музейні предмети за місцем походження охоплювали всю Європу та Близький Схід. Музей працював щочетверга та щонеділі й у святкові дні [13, с. 16; 7, с. 4].

Буковинський сейм призначив музею грошову субвенцію в розмірі 600 флоринів [17, р. 2]. У перші роки діяльності колекцію музею демонстрували у приміщенні Промислової школи,

згодом у приватному будинку на розі вулиці Ратушевої та площі Австрія, а з 1892 р. вели мову про спеціалізоване приміщення. 30 травня 1893 р. Буковинський промисловий музей отримав безкоштовно ділянку під забудову. Проект будівлі на розі вулиць Лілійної, А. Міцкевича і Сенковича розробив др. Й. Ляйцнер. 15 грудня 1895 р. різдвяним базаром (виставка меблів і предметів побуту) відкрив для відвідувачів свою виставку в новому приміщенні на вулиці А. Міцкевича. Впродовж 15 грудня 1895 р. – 8 січня 1896 р. виставку відвідали 5592 відвідувачі [18, S. 5-7].

Безумовний успіх був здобутий завдяки отриманню музеєм зразків виробів підприємств, власниками яких були Казимир Радецькі (меблі), Т. Баринович (фото), Юліус Торпель (шпалери), як і вироби домашнього промислу від Кассандри фон Буберл, Ольги фон Грігорча, Гелени фон Поповіч, баронеси Пульхерії фон Васілко та інших. Своїми виставками Буковинський промисловий музей реагував і на важливі для міста події. Так, у 1896 р., році пуску в дію в місті електростанції, в музеї влаштували виставку двигунів та електротехніки. Д. Танащик відзначає особливість виставок у Буковинському промисловому музеї, а саме можливість придбати виставкові зразки. Частина коштів від продажу залишалася в музеї і служила йому матеріальною підтримкою [7, с. 4; 13, с. 16-17].

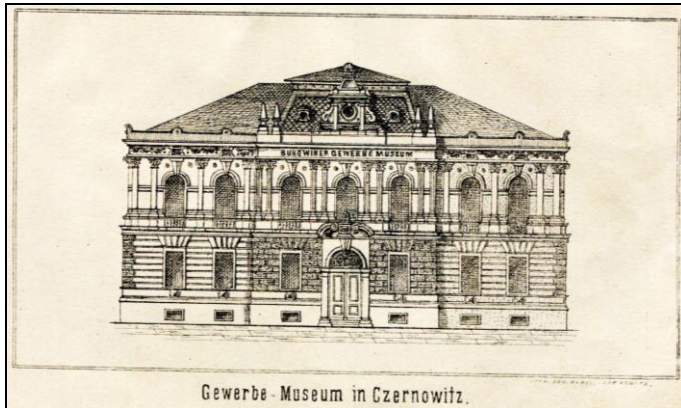
За даними чернівецького історика Д. Танащика Буковинський промисловий музей впродовж періоду своєї діяльності до 1914 р. виробив сталі принципи експозиційної діяльності, адже поруч зі стаціонарною експозицією регулярно влаштовували виставки як на основі музейної, так і приватних колекцій. Музеєм проводилися навчальні курси різного спрямування, заняття на яких вели фахівці з Буковини та з різних країн Європи [13, с. 17].

Паралельно ведеться діяльність, спрямована на відкриття Крайового музею. Впродовж 1880-1891 рр. викладач Чернівецької промислової школи К. Ромшторфер неодноразово

звертався до Центральної комісії з дослідження і збереження пам'яток історії у м. Відень з обґрунтованими проханнями про необхідність створення у Чернівцях Крайового музею. Зрештою у 1891 р. стало можливим зібрання ініціативної групи любителів старовини, на якому прийняли рішення щодо заснування музею. Віденська комісія схвалила прийняте рішення та доручила К. Ромшторферу, Д. Іспескулу та Клавзеру провести підготовчі роботи зі створення музею [7, с. 3].

Говорити про музейне колекціонування у той час було справою цілком благодатною, оскільки у краї, і місті зокрема, у дворянських родинах існували колекції фамільних реліквій. Так, це

були колекції барона Георга Василька, Гормузакі-Доксакі, Фішерів, які у своєму складі мали картини, старі документи, нагороди, монети, зразки зброї. На рубежі XIX-XX ст. більш традиційним стало робити доступними для ширших кіл міста свої колекції. Так, це мало місце з колекцією килимів Йоганна Зотти, яку вивчав мистецтвознавець з Відня Рігль, з колекцією картин Ромуальда Шалі. Відомим ко-

лекціонером був др. А. Швірх, маючи у власній колекції картини італійських, польських, буковинських художників. Із другої половини XIX ст. сталим стало створення колекцій краєзнавчого характеру, то ж Д. Бучевський, З. Воронка, В. Мораріу, Е. Чунтуляк, Е. Козуб, М. Драчинський, Д. Олінеску, Р. Ф. Кайндль формували свої колекції з палеонтологічних об'єктів, монет, речових матеріалів доби середньовіччя [13, с. 12; 2, с. 9].

Чернівецький дослідник Д. Танащик відзначає, що приватні колекції створили саме те середовище, яке давало змогу й культурним товариствам повертати до збору старожитностей і членів цих товариств. Так, формування колекцій мало бути використане для просвіти народу, що мало намір зробити товариство «Руська бесіда». При бібліотеці Польського народного дому також було створено колекцію монет та діяв мюнцкабінет. Коли у 1858 р. на Буковині заснували «Спілку для покращення землеробства та краєзнавців», то при ній мали намір відкрити музей, який би розкривав історію сільського господарства. Попри те, що колекція була зібрана, музей все ж не створили [13, с. 13].

Наприкінці 1880-х років з метою відновлення Крайового музею Буковини з ініціативи К. Ромшторфера у Чернівцях заснували Товариство «Буковинський крайовий музей». К. Ромшторфер відіграв тут свою роль як представник ц. і к. Центральної комісії зі збереження та вивчення пам'яток історії та мистецтва. Свою роль відіграли також Р. Ф. Кайндль та Й. Сомбаті [3, с. 68-69]. У 1890 р. в Чернівцях заснували «Загальне археологічне товариство», яким керували Р. Ф. Кайндль та К. Ромшторфер. У 1891 р. було розроблено та 29 грудня затверджено статут Товариства «Буковинського крайового музею», де зазначалася й основна мета його діяльності: «...зростання і розширення краєзнавства в археологічному, загально-історичному, мистецько-історичному, етнографічному і природничо-історичному аспектах».

21 лютого 1892 р. в залі засідань Крайової ради відбулися збори Товариства, на яких було прийняте рішення про заснування Буковинського крайового музею. Також обрали кураторію

(правління) музею у складі 20 осіб, серед яких опинилися президент краю, як голова, троє обраних Крайовим сеймом, троє консерваторів від буковинського відділу Центральної комісії з дослідження і збереження пам'яток історії та мистецтва у Відні, бургомістер Чернівців, по делегату від архієпископської консисторії, крайової управи, Дирекції Православного релігійного фонду, Чернівецького університету, Румунського археологічного товариства, по делегату від 7 середніх шкіл Буковини. Керівний орган під керівництвом Д. Ісopesку розпочав кропітку роботу і 14 травня 1893 р. громадськості краю представили музейні колекції [17, р. 5].

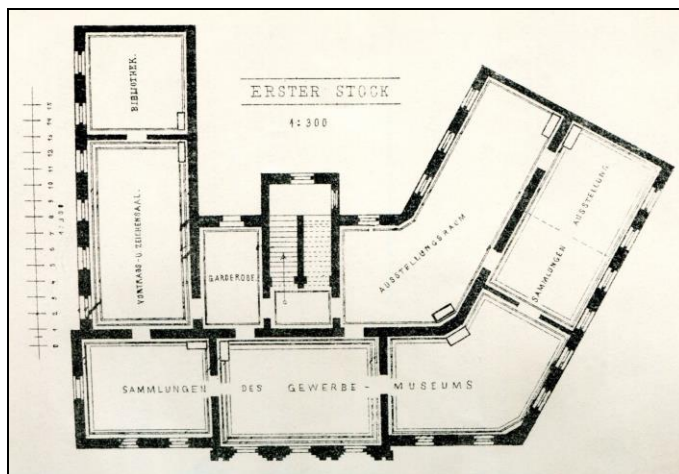
З метою поліпшення якості і змісту колекції правління музею звернулося до Румунського археологічного товариства, яке подарувало у 1893 р. музею 450 різних музейних предметів та 300 монет.

Слідом за тим 7 квітня 1893 р. від Чернівецького університету музей отримав колекцію античності з 94 предметів. Надходили музейні предмети і від окремих громадян як подарунки [17, р. 5]. Зокрема, газета «Буковина» у 1896 р. опублікувала в одному з номерів повідомлення про знахідку селянином Т. Осадчуком з с. Дорошівці Кіцманського повіту 200 старовинних срібних монет 1532, 1547 та 1592 р., частину яких було передано Буковинському крайовому музею. Регулярно фонди музею поповнювалися знахідками археологічних експедицій під керівництвом В. Мільковича, К. Ромшторфера, Р. Ф. Кайндля. У самому музеї діяли групи збереження: археологічні об'єкти; історико-мистецькі об'єкти; документи і рукописи; етнографічні предмети; природничо-історичні знахідки. Всього до 1914 р. у фондах музею перебувало близько 9 тис. музейних предметів. На 1914 р. також планували видати каталог фондів музею, проте Світова війна перешкодила виконанню планів [7, с. 4; 13, с. 15].

Діяльність музею підтримували Буковинський сейм та Крайова управа, які виділяли кошти на проведення археологічних досліджень. Результати останніх, як і наукові розвідки співробітників музею, публікувалися в «*Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*», який заснували 26 березня 1892 р. та почали видавати з червня 1893 р. Саме у першому випуску детально висвітлили відкриття колекції відродженого крайового музею.

Так, відкриття розпочалося об 11 годині у присутності радника Й. Штронера, барона фон Крауса, архієпископа Сильвестра Мораріу-Андрієвич, військових, бургомистра А. Кохановського фон Ставчан та ряду інших посадових осіб. Якщо президент краю Й. Лупул говорив про важливість музею в усіх аспектах його діяльності, то Д. Ісopesкул розкрив історію створення Крайового музею Буковини, пославшись на підтримку і сприяння з боку ц. і к. Міністерства освіти і культури й ряду інших установ та висловивши сподівання і на подальшу підтримку [2, с. 10-11]. У ювілейному 1898 році музей було перейменовано у «Крайовий музей імені Франца-Йосифа I» [7, с. 4].

Серед головних проблем на початку діяльності музею опинилася відсутність власного приміщення, через що експозиція розміщувалася поперемінно у приміщенні резиденції

Митрополитів Буковини і Далмації та приватних будинках. Кураторія Крайового музею неодноразово піднімала питання будівництва приміщення для музею. Впродовж 1895-1899 рр. визначалися ділянки під забудову, проте всі зусилля завершувалися нічим. Не вирішив проблеми і бургомістр А. Кохановський. Проте ще у серпні 1893 р. Кураторія Промислового музею погодила рішення про розташування в майбутньому Промисловому музеї колекції Крайового музею [2, с. 11]. Саме тому в липні 1899 р. Крайовий музей за помірну плату орендував приміщення у буковинського промислового музею та розпочав експонування своєї колекції. Остання зростала постійно завдяки археологічним дослідженням К. А. Ромшторфера, І. Сомбаті, Р. Ф. Кайндля, В. Арійчука, Е. Костіна, І. Прокоповича. Однак нестача коштів змушувала передавати окремі збірки до музеїв Відня, Бухареста та Львова. Серед найвідоміших працівників музею – дослідник, викладач Чернівецького університету Раймунд Фрідріх Кайндль (директор музею з кінця 1890-х років по 1914 рік). Його стараннями були проведені археологічні розкопки в с. Шипинці та с. Василів, а також написані книги «Історія Буковини», «Буковина під час панування Австрії від 1774 р.», «Гуцули», «Наш рідний край», «Історія Чернівців». Значна частина цих праць перевидана у перекладі українською мовою на початку ХХІ ст.

Окремо варто відзначити діяльність заснованого 31 березня 1887 р. Музею церковних старожитностей. Колекцію його, яка збиралася від середини ХІХ ст., розмістили у резиденції митрополитів Буковини і Далмації, у приміщенні семінарії. До колекції входили роботи буковинських художників, ікони ХVІ-ХІХ ст., рукописи і стародруки ХІV-ХVІІІ ст., старовинне церковне начиння. Після впорядкування колекції в музеї створили історико-археологічний відділ (завідував Є. Козак) та секцію церковного мистецтва (завідував Є. Максимович) [13, с. 17]. Офіційним консерватором музею став Євген Козак, який провів значну роботу з дослідження культурних цінностей, що зберігалися у церквах та монастирях. Він же розробив статут музею, затверджений ц. і к. Міністерством освіти і культів у 1902 р. [7, с. 4].

Велика війна 1914-1918 рр. внесла суттєві зміни у діяльність музеїв краю, які припинили свою роботу та відновили її вже після завершення бойових дій. Тривалий проміжок часу музеї діяли у звичній з довоєнних часів структурі на підставі старих статутів. Лише у 1930 р. Буковинський крайовий музей було реорганізовано у Регіональний музей. Тоді ж було прийнято новий статут, у якому зазначалося, що музей діє «з метою поширення і детального вивчення історичних, археологічних, етнографічних і природничих знань у Верхньому краї давньої Молдови. Керівництво Регіонального музею збирає, обробляє, вивчає, класифікує, зберігає і виставляє колекції з метою наукового вивчення та дослідження, для потреб навчання і для популяризації знань стосовно минулого та проблем сучасності» [7, с. 4; 17, р. 5].

У 1935 р. Регіональний та Промисловий музей об'єднали, створивши «Музей імені короля Кароля ІІ». Новий статут музею затвердили 28 червня 1935 р., а сам музей продовжував традицію існування музеїв, адже діяв у складі двох секцій – історико-культурної та ремісничої. Кожною з секцій управляв комітет з 12 членів, делегованих різними культурними закладами та владою м. Чернівці. У сукупності обидва комітети становили кураторію музею [7, с. 4-5; 17, р. 6].

Музейна справа у період між двома війнами розвивалася на Буковині і завдяки діяльності інших музеїв. Так, продовжував свою роботу Музей церкви Митрополії Буковини, яким від 1918 р. опікувався Д. Дан. У складі цього музею в період між двома світовими війнами з'явився як секція музею художника Е. Бучевського. У 1924 р. в румунській пресі м. Чернівців з'явилося повідомлення про виставлення на продаж будинку Арона Пумнула, який асоціювався з поетом М. Емінеску. Висловлювалися думки про потребу влаштування в ньому музею, проте питання залишалось на рівні обговорення. У 1926 р. завдяки зусиллям К. Мораріу в

Чернівцях відкрили музей Ч. Порумбеску, який розмістили у будинку на сучасній вулиці Й. Главки. Після смерті його засновника музеєм опікувався Сучавський банк у особі його керівника Т. Лупу. У 1928 р. музей перенесли до м. Сучави, де 21 жовтня 1928 р. його урочисто відкрили за участю митрополита Нектарія, міністра культів А. Лепедату, міністра І. Ністора [7, с. 5].

Разом з тим на Буковині робилися спроби зберегти історію, культурні традиції українського населення краю. Фактично таку діяльність розгорнув др. В. С. Залозецький, який вирішив зібрати інформацію про обряди і звичаї українців. Добре відоме і його ставлення до народного мистецтва, яке він висловив, зокрема, при відкритті виставки робіт українського домашнього промислу [11]. У червні 1924 р. В. Залозецький розпочав збір письмових записів про звичаї українських селян. У першу чергу дослідник цікавився «звичаями й обходами при народинах, хрестинах, весіллях» й інших сімейних святах, як і традиціями відзначення Нового року, Йордана, Різдва, Великодня, сімейних та регіональних свят. Головним завданням такого заходу стало: «зібрати знамениті й цікаві подробиці при цілковитій правдивості». При цьому відповідальність про достовірність інформації несли самі дописувачі, для яких діяла премія у 2 тисячі леїв, депонована в Українській видавничій спілці для розподілу між дописувачами.

Наступним кроком стало створення Спілки збирачів старовини і любителів науки народодівання у 1927 р., метою діяльності якої визнали «збирання матеріалів та предметів, які відносяться в першу чергу до Земель заселених Українцями в Румунії» [3, с. 69]. Таким чином окреслювалися межі досліджень та зони збору предметів музейного значення. Останні мали скласти основу колекції Музею народодівання, який планували заснувати. З метою отримати підтримку українського населення у газетах «*Рідний Край*» та «*Час*» почали публікувати інформацію про потреби музею: у грошових засобах, у музейних предметах. Одним із засобів інформування про збирання предметів стало видання у лютому 1928 р. брошури «Український музей народодівання в м. Чернівцях н./Б. Його необхідність і завдання з вказівками для збирачів народописних матеріалів» за авторством К. Купчанка [14].

Доступною мовою у брошурі викладено пояснення сутності етнографії, обґрунтовано необхідність створення Українського народописного музею в Чернівцях. Автор посилався на розширення мережі музеїв Україною та, зазначивши відсутність достатньої кількості досліджень про буковинських українців, зауважив: «Наше велике завдання зібрати всі доступні документи про всебічне життя нашого Народу, списати його усну словесність. Наше завдання удержати територіально-національний музей і піти між нарід по скарби, які в нім спочивають» [14, с. 17].

Члени спілки зауважували, що необхідним є збір усіх матеріалів, що характеризували українців Буковини без огляду на те, що він може бути добре відомим або ж неповним. До матеріалів, що мали представляти обличчя музею, належали свідчення про народні традиції, ужиткові речі, одяг, документи, перекази про минуле краю [14, с. 21-28]. Вже в період формування музею планувалося включити до його колекції й архів Ольги Кобилянської, книгозбірню ім. С. Воробкевича, прагнули створити музей Ю. Федьковича. До речі, наприкінці 1928 р. члени студентського товариства започаткували захід зі збору коштів на впорядкування могили Ю. Федьковича, а також викуплення його родинної садиби, яка й могла би стати своєрідним музеєм.

За задумом структура музею мала бути розгалуженою, адже перед музеєм ставилися завдання зі збору, збереження, наукової обробки та експонування зібраних матеріалів. Додатковою складовою мав бути архів, до складу якого збиралися включити документи, акти, дипломи, стародруки, рукописи, які вміщували інформацію про стан освіти, економічне, політичне та культурне життя українців Буковини, Бессарабії, Марамурешу, а також сюди планували

включити й архівні матеріали щодо діяльності видатних осіб. Проте музей не мав стати виключно музеєм про українців, адже задум стосувався і збору комплексів матеріалів про представників інших національностей краю та урізноманітнення інформації в експозиції [7, с. 6].

На тлі інших відділів виокремлювався фольклорний перед яким ставилося завдання запису поглядів «нашого Народу на світ і сили природи, забобонні вірування й обряди», як і інформації про погляди «на людину й зовнішнє її оточення» та збір описів краю, садиб, домашніх ужиткових речей, знарядь праці та ін. Обов'язковою частиною музею вважали бібліотеку, де мали намір накопичувати книги, брошури, періодичні видання з метою повного та достовірного висвітлення стану видань, які стосувалися українців Румунії. Мали намір збирати також і зарубіжні українські видання [14, с. 28-34]. Музей розташували в Українському Народному Домі, а пізніше перевели до приміщення Бурси імені Ю. Федьковича. Першим директором став В. Залозецький, якого згодом змінив на посаді І. Райлян. Серед найактивніших співробітників музею опинилися М. Равлюк, І. Абрамюк, В. Карбулицький, Б. Галінзовський. Власне Український музей народовідання міг існувати лише завдяки безкорисливій праці української інтелігенції, зацікавленої у збереженні українцями Буковини власних традицій та культури. За прикладом українців і єврейська громада Чернівців у 1929 р. мала намір створити власний етнографічний музей [7, с. 6-7; 3, с. 69].

Після початку Другої світової війни створилися умови для зміни державної належності території Північної Буковини і після 28 червня та утворення 2 серпня 1940 р. на основній частині вже колишнього Цинуту Сучава Чернівецької області змінювалася і діяльність музейних закладів краю. Щоправда рішення було прийняте Радою Народних Комісарів Української РСР лише 23 листопада 1940 р. (постанова № 1607) і на основі існуючих музеїв створили Чернівецький державний краєзнавчий музей, який розташували у резиденції митрополита Буковини, об'єднавши з колекцією Церковного музею. Працівниками його стали як чернівчани, переважно євреї, так і прибулі з Харкова науковці, деякі з яких не знали української. Старший лаборант музею Петер Демант, який перейшов працювати до музею з підприємства, пізніше напише про враження від роботи в музеї, де було зосереджено не лише музейну колекцію, але й збірки ряду відомих у місті колекціонерів, які змушені були залишити Чернівці [9, с. 426-427; 16, с. 198].

Серед працівників він назве директора музею С. Дуку, працівницю М. Керн, археолога др. юриспруденції Штифера, парторга Боцана, завідувача відділу історії Лисенка. Саме від Дуки старший лаборант дізнається про завдання відкриття музею до початку листопада (на жовтневі свята), зокрема про відкриття антирелігійної виставки, яку мали намір відкрити у покої митрополита. Дав П. Демант і загальну характеристику бібліотеки митрополита, яка стала частиною бібліотеки музею. Він же описує історію потрапляння до музею печі з розписаних кахлів [7, с. 7; 9, с. 428-437].

Колекція відомого в місті політичного і громадського діяча В. С. Залозецького могла бути конфіскована представниками радянської влади. Саме з цієї причини консул Німеччини у Чернівцях 1 серпня 1940 р. направив запит у чернівецький повітовий комітет, пояснивши, що будинок на г. Цецина подаровано В. Залозецьким доньці Лента Лазар, яка була одружена з працівником німецької дипломатичної місії у Мадриді. Сама ж колекція від вересня 1939 р. передавалася Німецькому етнографічному музею, на що дозвіл було отримано ще при румунській владі. На доказ погодження дарування колекції гуцульського українського народного мистецтва приводився і лист від 23 грудня 1939 р. [1, арк. 15, 81].

Після початку німецько-радянської війни та відступу радянських військ із краю і включення до складу Румунії генерал-губернаторства Буковини відновили роботу музею, який повернули у

приміщення на вул. А. Міцкевича. Діяв він у складі археологічної, історичної та етнографічної секцій. Станом на 1944 р. його директором був відомий на Буковині дослідник Н. Гремаде. Вже у 1941 р. було проведено інвентаризацію фондів та встановлено зникнення ряду предметів. Так, зниклими вважали 134 римські, 2 грецькі, 2 македонські, 2 «варварські» монети. До зниклих долучилися і монети володарів Молдови Петру Мушата (5 од.), Александра Доброго (39 од.), Іляша (9 од.), Стефана II (1 од.), Стефана Великого (8 од.), Богдана II (2 од.), Богдана Сліпого (2 од.), Стефаніце-Воде (14 од.), Йона-Воде Грізного (1 од.). Зниклим названо і монетний скарб, знайдений 1939 р. Т. Беланом у с. Легучень повіту Чернівці та подарований музею. Щезли понад сотня монет нового часу, золотий скарб з Мерецей, золоті і срібні вироби. Знищеною назвали колекцію чучел птахів та звірів, які були розташовані у підвали та пошкоджені міллю.

У 1942 р. до музею з евакуації повернули колекцію документів, зокрема з числа 34 евакуйованих до Відня в часи Першої світової війни. Серед них грамоти Александра Доброго від 18 листопада 1408 р., 15 січня 1418 р., 28 грудня 1427 р., грамота Богдана II від 3 вересня 1450 р., Стефана Великого від 28 квітня 1464 р., від 13 листопада 1466 р., 25 квітня 1472 р., 3 вересня 1472 р., 25 квітня 1475 р., 7 березня 1502 р. та володарів Петру III Арона, Богдана III, Петру Рареша, Мігая Ракоціце, Ніколае Маврокордата, Грігоре Каллімакі та інших. Загалом ці документи охоплювали період з XV по XVIII ст. (грамота Грігоре Каллімакі від 20 травня 1767 р.). До них долучалися і 15 приватних молдавських документів (акти дарунку маєтку), 35 давніх буковинських акти, два документи з Мунтенії, 3 польські документи, 1 турецький документ.

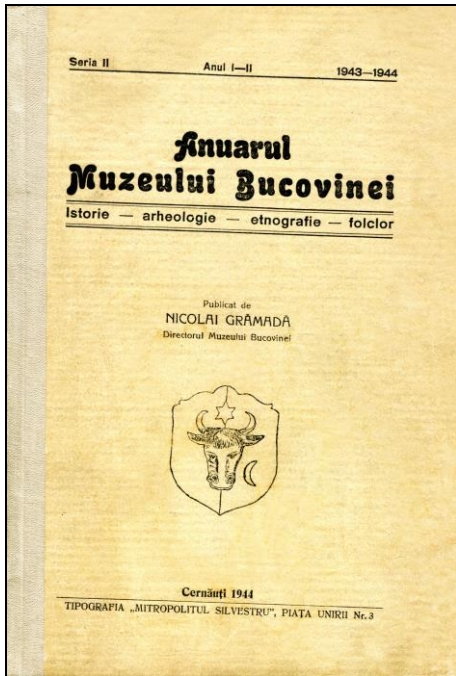
Археологічна експозиція була розташована у двох залах, де перший розповідав про проблеми людини та розвитку її культури. В експозиції використовувалися археологічні матеріали зі стоянки Південної Франції, даровані музею Ч. Амброжевічем. Також містився палеолітичний матеріал з розкопок Ч. Амброжевіча, проведених ним у 1923-1939 р. на Буковині (Біла, Замостя) та півночі Бессарабії в долині Дністра (Хотин, Кишла Неджимна, Вороновиця, Кормань, Респопінць, Ожево та ін.). Поруч з виробами із кременю демонструвалися і кістки тварин на яких полювали мешканці краю.

У другій залі розташовувалися протонеолітичні матеріали зі стоянки Ожеве на Дністрі. Також тут демонструвалися вироби з кременю, кості, кераміка, зоо- та антропоморфні фігури й інший культурний інвентар з розкопок у Шипинцях та інших енеолітичних пам'ятках Буковини. Для біноклевидних посудин з Шипинців відзначали відсутність орнаментики та наявність орнаментального розпису. Серед цікавих експонатів у залі називали гето-дакійську кераміку, знайдену С. Канюком у с. Глибока, кераміку і зброю X-XII ст. [17, р. 292-294].

У 1941-1942 рр. музей існував на субвенції, які надходили з різних джерел. Зокрема, від Промислово-торгової палати отримали 20 тис. леїв, від примарії Чернівців – 20 тис. леїв. На фінансовий рік 1942-1943 від правління провінції Буковина надійшло 100 тис. леїв, від Промислово-торгової палати – 50 тис. леїв. На фінансовий рік 1943-1944 від правління провінції Буковина призначалося 300 тис. леїв, від Промислово-торгової палати – 50 тис. леїв, від митрополії Буковини – 30 тис., а від примарії міста – 25 тис. леїв.

Музеєм у 1943 р. було організовано проведення розкопок у с. Магала, якими керував Ч. Амброжевіч. Знайдені матеріали дали змогу датувати поселення культури Кукутень етапами В і С. Також планувалися розкопки на інших доісторичних поселеннях Буковини. У 1943 р. закупили колекцію знахідок доісторичних з 1 тис. предметів за 50 тис. леїв, як інші колекції та окремі речі етнографічного плану, в т. ч. 300 фотографій із зображенням традиційного буковинського вбрання до 1914 р. Того ж року дирекція робила заходи з повернення етнографічних матеріалів, які вивіз до Німеччини восени 1940 р. вчитель Дресслер з Ілішешть. Опікувалися музейні працівники і збереженням історичних пам'яток краю [17, р. 294-296].

На початку 1944 р. музеєм було видано «*Anuarul Muzeului Bucovinei*», започаткований як 1-2 у Другій серії. Він продовжив традицію «Щорічників» і містив дослідження та повідомлення з життя музею. Так, відкривався він статтею Н. Гремаде «Селяни і володарі на Буковині між 1775 та 1848», де розкривалася юридична основа функціонування боярства, стан селян до 1848 р., права та обов'язки володарів (панів), обов'язки і права селян, земельні володіння селян, категорії селян, обов'язки селян перед володарями [17, р. 7-111]. За авторством

Т. Белана було вміщено дослідження «Єудоксіу Гурмузакі і меморіал арделенських румунів від місяця лютого 1849», де до власне тексту статті додавалися також і документи [17, р. 112-143]. Тематику революції 1848-1849 рр. розкривала стаття «Епізод революції 1848-1849: прохід генерала Бема у Молдову», виконана з документальними додатками Г. Дузінкевичем [16, р. 145-213]. Л. Мораріу опублікував у збірнику статтю про діяльність художника Е. Бучевського [17, р. 214-236], а А. Васіліу – статтю про місце фольклору у творчості М. Емінеску [17, р. 237-255]. Було опубліковано також повідомлення меншого змісту, серед яких були історія єпископії Редеуць, розкопки у Магалі, історія Церковного музею митрополії Буковини.

Проте плани науковців Музею Буковини продовжувати дослідження були змінені ходом бойових дій і в березні-квітні 1944 р. більша частина Чернівецької області була звільнена від німецьких військ. Фактично з 2 квітня 1944 р. відновив свою діяльність і Чернівецький краєзнавчий музей, яка спершу була спрямована на інвентаризацію музейної колекції.

Штатний розпис передбачав 50 працівників, а кошторис музею склав 228 700 руб. Першою експозицією мала стати виставка «Велика Вітчизняна війна». Завдання завершити інвентаризацію майна музею до 20 липня 1944 р. та запис до 1 листопада 1944 р. музейних предметів до інвентарної книги загалом вчасно не було виконано, оскільки облікувати необхідно було 15 тис. предметів та одночасно потрібно було працювати над виставкою. Остання була підготовлена до 30 грудня і відкрита для огляду відвідувачів 31 грудня 1944 р. На той час музей працював у складі наступних відділів: фондів, Великої Вітчизняної війни, природничого, Великої пролетарської революції і соціалістичного будівництва, історії України XV-XIX ст. [6, с. 26-27]. Фонди музею зберегли у своєму складі 850 музейних предметів з Буковинського крайового музею, Українського музею народовідання [15].

Згідно постанови Ради Народних Комісарів УРСР та ЦК КП(б)У за № 616 від 9 квітня 1945 р. колишню резиденцію митрополитів Буковини разом з садибою і парком оголошено державним музейним заповідником. Охорона та керівництво заповідником покладалося на директора музею П. Ф. Сорокотягу. Сам музей розташовувався у центральному корпусі та діяв у складі 6 відділів, три з яких мали демонструвати успіхи «соціалістичного будівництва» [6, с. 28-29].

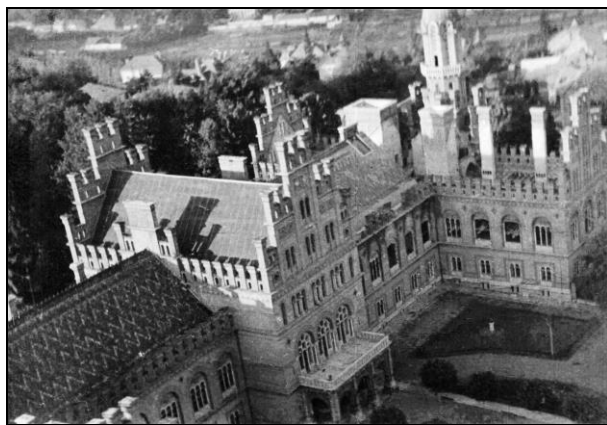
Також у місті з'явилися ще два музеї. 27 листопада 1944 р. було створено Літературно-меморіальний музей Ольги Кобилянської, який на початку діяв у двох кімнатах будинку, де

свого часу мешкала письменниця. Дещо згодом, 19 квітня 1945 р., з'явився і Літературно-меморіальний музей Юрія Федьковича, про який тривалий час мріяли українці краю. Згодом ці музеї стали філіями Чернівецького краєзнавчого музею.

Однак у серпні 1945 р. музей було виселено з приміщення Резиденції митрополитів, оскільки в ній розташували штаб Прикарпатського військового округу. Музей опинився в історичному приміщенні на вул. А. Міцкевича, за винятком відділу «Промисловість Буковини» (вул. М. Щорса, 23) та відділу «Природничий» (вул. О. Кобилянської, 46). Станом на 15 жовтня 1945 р., розгорнувши експозицію у приміщенні на вул. А. Міцкевича, музей розпочав обслуговування відвідувачів. На той час у музеї діяли відділи Історії Буковини (зав. від. Д. І. Чалий), Етнографії (зав. від. З. А. Мойко), Возз'єднання українського народу в єдину соціалістичну державу (зав. від. Ярмакович), Великої Вітчизняної війни (зав. від. П. В. Іванов), Промисловий (зав. від. Г. П. Швайко), Сільськогосподарчий (зав. від. Новикова), Природничий (зав. від. В. М. Вітищенко). З вересня 1946 р. музей повернувся у приміщення резиденції. Сам музей змушений був включитися у пропагандистську діяльність та висвітлювати хід «соціалістичного будівництва» в області, проводячи лекції, публікуючи газетні замітки [6, с. 29-30].

У 1956 р. Чернівецький краєзнавчий музей перевели до приміщення на вул. Ольги Кобилянської, 28, де він розгорнув експозицію, що розпочиналася з давньої історії краю та завершувалася експозицією відділу природи краю. У 1965-1970 роках була створена нова експозиція відділу природи (зав. відділу В. О. Голубев, художник Є. П. Негін), в 1967-1970 роках – експозиція археології

(заст. директора з наукової роботи Б. О. Тимощук, художник В. Сизов), експозиція з історії краю у середні віки та новий час (зав. відділу Л. Кулініченко, науковий працівник В. Белінський), «Буковина в роки Великої Вітчизняної війни» (ст. науковий співробітник М. І. Бروفман, художник З. А. Вольчик, фотограф В. О. Смольянінов). Згодом проводилися у 1980-х перебудови і вдосконалення діючої експозиції, велася експедиційна діяльність, в ході якої поповнювалися фонди музею. Це був час, коли в музеї та для музею працювали зацікавлені справою особистості. Зокрема, це і директор музею у 1947-1967 рр. Л. Новицький, скульптори О. Здиховський, Й. Ніколишин, художники Я. Очеретько, М. Молдован, О. Плаксієв, В. Ласан. Помітний слід у діяльності музею, у дослідженні слов'янських та давньоруських пам'яток краю, залишив Б. Тимощук. Саме він проклав шлях у науку ряду науковців, серед яких О. Масан, Б. Томенчук, В. Войнаровський, Л. Михайлина [8, с. 10-12]. Доктор історичних наук Б. Тимощук

залишив і багату наукову спадщину, в числі якої роботи «Археологічні пам'ятки Чернівецької області», «Слов'яни Північної Буковини V-IX ст.», «Слов'янські гради Північної Буковини», «Північна Буковина – земля слов'янська», «Дорогами предків», «Твердиня на Пруті», «Зустріч з легендою», «Давньоруська Буковина (X – перша пол. XIV ст.)», «Восточнославянская община VI-X вв.», «Василів – місто Галицької Русі», «Східні слов'яни». До науковців, які пройшли через роботу в Чернівецькому краєзнавчому музеї, належать філолог Ф. Погребенник, філософ О. Филипович, історик С. Комарницький, у Літературно-меморіальному музеї Юрія Федьковича – письменниця Г. Тарасюк [8, с. 13-14].

Проте у 1990 р. стаціонарну експозицію музею, яка будувалася і вдосконалювалася за участю художників Є. Негіна та В. Коротенка, закрили і впродовж тривалого часу музей існував, ведучи експозиційну діяльність на основі стаціонарних виставок. Так, станом на 2003 р. у музеї діяло ряд стаціонарних виставок: «Тваринний світ Буковини», «Афганістан – наш сум і біль», «Світ пісенної краси», «Календарні свята», «Чернівецька область за роки незалежності», «Буковина під час II світової війни», «Згадаймо славетних гетьманів», «Під пресом тоталітаризму», «Традиційний буковинський одяг та ремесла», «Іван Миколайчук – кінорежисер, сценарист, актор», «Пам'ятки археології Буковини» та багато інших. У 2010 р. створено виставку «Панське місто».

Лише у 2003 р. під керівництвом директора музею О. Затуловської розпочалися роботи з відновлення експозиції. Того року було представлено частину експозиції «Наш край у складі імперії Габсбургів». У 2009 р. експозиція, присвячена історії краю у складі Молдавської землі, була пропонована увазі відвідувачів. Слідом за тим у 2013 р., у річницю свого народження, музей презентував стаціонарну експозицію з історії Буковини і Північної Бессарабії 1914-1941 років. Після ліквідації музею Буковинської діаспори у 2003 р. його матеріали перейшли до фондів ЧОКМ. Нову експозицію відділу «Буковинська діаспора», у який реорганізовано музей буковинської діаспори, було відкрито у приміщенні по вул. Й. Главки, 1-А у 2003 р. У липні 2020 р. колекцію із близько 4000 музейних предметів перевезено до приміщення ЧОКМ, де нині ведуться роботи зі створення нової експозиції.

У 2015-2021 роках експозиція музею поповнилася новими залами, які дозволяють відвідувачам ознайомитися з археологією краю, подіями Другої світової війни, історії культури краю другої половини ХХ ст., історії визвольної боротьби української нації та участі в ній буковинців у 2014-2021 рр., історії Чернівецької області у складі Незалежної України. Попри існування послідовної експозиції, яка відтворює всі етапи історії нашого краю, існує необхідність її покращення, доопрацювання окремих залів з метою осучаснення експозиції. Такого осучаснення потребує й експозиція відділу природи краю. Науковими співробітниками відділу зібрано та опрацьовано значний матеріал, який стосується збереження рідкісних представників місцевої фауни [12]. Також в умовах другого року російсько-української війни, коли музей зустрічає свою 160-ту річницю, існують значні проблеми в організації діяльності музею.

Окремим напрямом діяльності музею стало пропагування способів висвітлення історії та природи краю шляхом створення мережі громадських музеїв області. Так, першим сільський музей було створено 1948 р. у с. Витилівка Кіцманського району. Цей музей містив інформацію про хід «соціалістичного будівництва», вміщував археологічні матеріали з розвідок, проведених навколо села, а також інформацію про соціальну стратифікацію мешканців села та трудову еміграцію [5, с. 11].

Новий крок у створенні громадських музеїв було зроблено в період роботи над «Історією міст і сіл Української РСР». Вже у 1960 р. створено народознавчий музей у с. Дихтинець Путильського району, в 1962 р. – музей історії с. Шипинці (Кіцманський район), у 1963 р. – Музей-садиба Юрія Федьковича у Путилі (функціонував з 1954 р.) та музей історії с. Сергії. Загалом впродовж 1960-1972 рр. в області було створено 45 музеїв [5, с. 11-12].

У 1970-х роках в умовах боротьби радянської влади проти церкви музеї створювалися у закритих храмах. Так, у 1971-1972 рр. художники музею взяли участь у створенні Сокирянського краєзнавчого музею. Вже у 1972 р. в Чернівецькому краєзнавчому музеї створили методичний відділ, який мав завданням опікуватися діяльністю музеїв на громадських засадах у межах області [5, с. 12].

Загалом орієнтували на створення музеїв, що розповідали би про соціалістичні перетворення, музеї бойової слави, ленінські кімнати, музеї трудової слави, музеї атеїзму, відкриття яких нерідко підганялися до ювілеїв, урочистих подій. У результаті в 1985 р. на обліку в області перебував 141 музей та музейні кімнати. Тим часом з кінця 1980-х років частина музеїв припинила своє існування, а деякі з них відроджувалися у меншому форматі, як це мало місце з краєзнавчим музеєм у с. Василів Заставнівського району [5, с. 13-15]. Нині в роботі громадських музеїв існує ряд проблем, вирішення яких перебуває у віданні керівництва новостворених ОТГ. Сьогодні відомі своєю діяльністю і Глибоцький краєзнавчий музей, і Музейний комплекс імені І. Топало у с. Старий Вовчинець.

Поруч із громадськими створювалися у Чернівецькій області і державні музеї. Так, у 1906 р. на зборах наукового товариства у Зальцбурзі висловили ідею створення на Буковині етнографічного музею просто неба. Лише у 1977 р. було прийняте рішення про створення Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Проте тільки 5 липня 1986 р. відкрито першу чергу експозиції, яка відтворювала дві етнографічні зони краю: «Хотинщина» та «Західне Подністрів'я» [10, с. 25-26]. Будівництво експозиційних комплексів продовжилось у наступні роки.

У 1987 р. на основі художньої колекції Чернівецького краєзнавчого музею створено Чернівецький художній музей.

У 1989 р. зусиллями завідувача відділу дорадянської історії Е. Городецького археологічна колекція музею поповнилася матеріалами з могильника черняхівської культури Романківці, дослідженого Г. Нікітіною.

Серед важливих заходів у науковому плані стали охоронні розкопки, проведені експедицією Чернівецького краєзнавчого музею у 1980-х – на початку 1990-х років. Серед них дослідження слов'янського поселення Чорнівка I, розташованого на березі ставу. У 1986 р. було проведено дослідження «Траянових валів» поблизу с. Макарівка Кельменецького району, які імовірно належали до періоду II-IV ст. н. е. [4, с. 166-167, 169]. У 1991 р. в урочищі «Над Дністром» біля с. Мошанець Кельменецького району знайдено скарб бронзових речей, до якого входили переважно предмети кінського спорядження, продатовані IX-VIII століттями до н. е. [4, с. 169-170]. Зокрема 1991 р. охоронні розкопки були проведені в урочищі Вишнева поблизу с. Ломачинці тодішнього Сокирянського району. Дослідження проводилося на збереженій частині трипільського поселення, оскільки основна частина багатшарового поселення (буго-дністровської,

трипільської, черняхівської, давньоруської (XII-XIII ст.)) була знищена водами Дністровського водосховища. Досліджена напівземлянка та здобутий матеріал дозволили завідувачу відділу археології В. Войнаровському датувати поселення 4000-3600 рр. до н. е. [4, с. 164-165].

Традицію оприлюднювати результати досліджень музею відновлено у 2002 р. шляхом видання «Музейного щорічника», після чого мала місце публікація випусків «Музейного щорічника» у 2003, 2005, 2020 роках. У 2022 р. заплановане видання чергового випуску призупинено у зв'язку з воєнним станом, через що чергове зібрання виходить строєм номером у 2023 р. з нагоди річниці заснування музею.

У 2012 р. згідно з розпорядженням Чернівецької обласної ради за № 65 від 6 квітня 2012 р. стара назва «Чернівецький краєзнавчий музей Управління культури обласної державної адміністрації» була змінена на «Чернівецький обласний краєзнавчий музей» (розпорядження набуло чинності 7 травня 2012 р. згідно наказу № 67-в).

Упродовж 2011 р. музей був партнером і об'єктом виконання заходів проєкту «Підвищення туристичної привабливості та формування позитивного іміджу Чернівецької області через впровадження новітніх методів у музейно-краєзнавчу роботу», розробленого і співфінансованого Чернівецькою обласною радою й Дирекцією Всеукраїнського конкурсу проєктів та програм розвитку місцевого самоврядування, завдяки чому здійснено реставраційні і ремонтні роботи, закуплено музейне експозиційне обладнання для побудови (8 залів) експозиції «Історія краю першої половини ХХ ст. (1914-1941)» (завершено будівництво 2013 р. до 150-річчя заснування музею). У 2014 р. науковими співробітниками музею створено стаціонарну виставку «За Україну, за її волю», яку було доповнено та перебудовано як розділ експозиції «На захисті свободи» (буковинці на фронтах війни 2014-2022 рр.) у 2021 р. У 2015 і 2016 роках – розділи стаціонарної експозиції «Чернівецька область в роки II світової війни» і «Культура краю II половини ХХ – початку ХХІ ст.». Розділ експозиції «Археологія краю від найдавніших часів до середини ХІV ст.» представлено для відвідувачів у 2020 р. За підтримки Буковинського культурного фонду у 2021 р. побудовано розділ експозиції «Усе моє, все зветься Україна» (до 30-ї річниці незалежності України). У 2021 р. було побудовано стаціонарні виставки: «Із золотої скарбниці краєзнавчого музею» та «Літаючі квіти».

Попри складні умови та за підтримки Буковинського культурного фонду у 2021 р. видано альбом «64 таємниці з музейної скарбниці». На базі музею проводились наукові конференції з виданням збірок матеріалів у 2008 та 2011 рр. Частина науковців музею є членами Національної спілки краєзнавців України.

Сьогодні Чернівецький обласний краєзнавчий музей – науково-дослідний та культурно-освітній заклад. У музеї діють науково-дослідні (експозиційні) відділи: природи краю; археології, історії середніх віків і нової історії краю; новітньої історії краю; відділ «Буковинська діаспора», а також відділи науково-фондової роботи, науково-освітньої роботи, науково-методичної роботи. З 1962 р. на правах філій – літературно-меморіальні музеї: Ю. Федьковича з музеєм-садибою Ю. Федьковича в смт Путила, О. Кобилянської з музеєм-садибою О. Кобилянської у с. Димка Чернівецького району та М. Емінеску (з 1992 р.). Працює бібліотека, де містяться наукові раритети ХІХ-ХХІ століть, видання буковинських науковців, музейні щорічники, а також є реставраційна та художня майстерні.

Колекція Чернівецького обласного краєзнавчого музею та філій сьогодні нараховує 121 393 музейних предмети (із них 28 музейних предметів занесені до Державного реєстру національного культурного надбання). Фондова скарбниця музею включає ботанічні та зоологічні зразки

природного середовища регіону, різноманітні експонати археології, нумізматики, фалеристики, етнографії, стародруки, історичні документи, твори мистецтва тощо.

Перлинами збірки Чернівецького обласного краєзнавчого музею є, перш за все, рукописні книги і стародруки з Київського, Львівського та Почаївського центрів книгодрукування. Це «Острозька Біблія», надрукована 1581 р. Іваном Федоровим у Львові; «Бесіди Св. Іоанна Златоуста», друкована у Львові 1623 р.; «Октоїх», 1644 р.; «Молитвослов» виданий у Києві Петром Могилою в 1646 р.; видані у Львові «Тріодь» та «Євангеліє» відповідно 1633 та 1690 років; «Арифметика» Леонтія Магницького, видрукована у Москві 1703 р. і ряд інших. Музей зберігає прапор міста Чернівці, виготовлений у 1908 році до 500-річчя першої писемної згадки про місто та ювілейні стрічки від національних товариств краю й окремих громадян. До наших днів збережена частина нумізматичної колекції Крайового музею (монети XVIII-XIX ст.), цікава колекція зброї, зокрема 2 дворучні мечі XV-XVI ст., 7 капсульних рушниць XIX ст., 2 крем'яні рушниці XVII і XVIII ст.

Колекція фотографій і фотоплівки музею нараховує близько 30 тисяч одиниць зберігання. До неї увійшли тендітні фотоплівки на скляній пластині часів Першої світової війни, автором яких є відомий письменник Іван Бажанський, один із перших буковинських фотоаматорів.

Заслужують на увагу предмети етнографічного характеру: побутові речі, одяг, знаряддя праці XVIII-XIX ст. та зразки виробів буковинських підприємств XIX-XX ст. Серед творів декоративно-прикладного мистецтва зустрічаються взірці вишивки XIX-XX ст. Колекція буковинських народних костюмів є безцінною для світової культурної спадщини. Виготовлені вручну та оздоблені різними техніками вишивки несуть у собі етнокультурний код – суспільну пам'ять – століття розвитку буковинського декоративно-ужиткового мистецтва. Унікальними для регіону є колекції вишивок, горботок, сорочок, кептарів, чобіт.

Варто зазначити і колекцію ікон буковинських майстрів XVII-XX ст., у тому числі ікон народного примітиву, шкіл Є. Бучевського та Є. Максимовича.

Археологічна колекція складається з унікальних артефактів, представлених знахідками з території нашого краю від найдавніших часів до середини XIV ст.

Сьогодні науковими співробітниками музею проводяться різноманітні заходи, створюються виставки до знаменних дат у житті краю й держави, присвячені видатним землякам, музейні експонати експонуються на міжнародних виставках (виставка «За волю України», Військовий музей ім. Вітаутаса Великого, м. Каунас, Литва (2022 р.)), активно підтримуються культурні зв'язки з представниками буковинської діаспори Канади, США, Великої Британії, Молдови, низки інших країн. З метою популяризації музейної колекції науковці беруть участь у різноманітних конференціях, наукових семінарах, зокрема міжнародних, співпрацюють з архівами, науковими бібліотеками.

В умовах російсько-української війни міжнародна співпраця музею спрямована на заходи зі збереження та порятунку культурної спадщини. При співпраці з волонтерами та за посередництвом Міжнародного альянсу із захисту спадщини в зонах конфлікту – ALIPH («ALIPH») (Швейцарія) музей забезпечено обладнанням для зберігання музейних предметів, картотек, інвентарних книг, засобами та матеріалами для проведення в разі потреби евакуації музейних предметів.

Тож свій 160-й день народження Чернівецький обласний краєзнавчий музей зустрічає з вірою у перемогу України, роблячи посильний внесок у перемогу, продовжуючи доносити до відвідувачів, мешканців Чернівецької області та вимушено переміщених громадян непросту історію Буковини та Бессарабії.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. **Державний архів** Чернівецької області. Фонд Р-3. Чернівецький обласний виконавчий комітет. Оп. 1. Спр. 33. Письма Германского консула в гор. Черновицы о претензиях лиц немецкой национальности в связи с ликвидацией их фирм. 118 арк.
2. **Богачук О.** Становлення та початок діяльності буковинського крайового музею // Музейний щорічник. 2002. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – С. 9-12.
3. **Буковина** – її минуле і сучасне: Репринт. вид. 1956 р. / Д. Квітковський, Т. Бриндзан, А. Жуковський. – Чернівці: Друк Арт, 2019. – 968 с.: іл.
4. **Войнаровський В.** Охоронні археологічні роботи Чернівецького краєзнавчого музею на берегах Дністровського водосховища у 1980-х – на початку 90-х років // Музейний щорічник. 2004-2005 / Чернівецький краєзнавчий музей. – Чернівці: Золоті литаври, 2005. – Вип. 3-4. – С. 163-170.
5. **Гавришук Є., Кириченко Н.** Чернівецький краєзнавчий музей – методичний центр створення та організації діяльності музейної мережі області 1947-2003 рр. // Музейний щорічник. 2003. Матеріали науково-практичної конференції «Музей та музейна справа на початку III тисячоліття» (м. Чернівці, 14 травня 2003 р.). – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – Вип. 2 (24). – С. 10-18.
6. **Затуловська О.** Відновлення роботи Чернівецького державного історико-краєзнавчого музею в післякупаційний час (1944-1945 рр.) // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (15-16 травня 2013 р.). – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 25-31.
7. **Затуловська О., Піддубний І.** 3 історії діяльності буковинських музеїв // Музейний щорічник. 2002. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – С. 3-9.
8. **Затуловська О., Піддубний І.** Чернівецький краєзнавчий музей: історія в особистостях // Сучасний музей. Наукова й експозиційна діяльність. Матеріали наукової конференції, присвяченої 145-й річниці заснування Крайового музею в Чернівцях (15 травня 2008 р.). – Чернівці: ДрукАрт, 2008. – С. 6-17.
9. **Кресс Вернон** Первая жизнь. (Не)выдуманная повесть (3-е изд., доп.) / Сост. Ю. Чорней. – Черновцы: Книги – XXI, 2019. – 512 с.
10. **Мотрюк В.** Етнографічне музейництво на Буковині: історія і сучасний стан // Музейний щорічник. 2003. Матеріали науково-практичної конференції «Музей та музейна справа на початку III тисячоліття» (м. Чернівці, 14 травня 2003 р.). – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – Вип. 2 (24). – С. 25-28.
11. **Промова** д-ра Вол. Залозецького при відкритті вистави українського домашнього промислу // Зоря. Незалежна газета. – 1924. – 22 червня. – Ч. 24-25. – С. 3-4.
12. **Скільський І., Голубєв В., Голубєва Г.** Хребетні тварини Буковини з європейського Червоного списку в колекції Чернівецького краєзнавчого музею // Музейний щорічник. 2003. Матеріали науково-практичної конференції «Музей та музейна справа на початку III тисячоліття» (м. Чернівці, 14 травня 2003 р.). – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – Вип. 2 (24). – С. 28-35.
13. **Танащик Д.** Колекції та музеї Північної Буковини у другій половині XIX – на початку XX ст. // Музейний щорічник. 2002. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – С. 12-18.
14. **Український музей** народівданія в м. Чернівцях н./Б. Його необхідність і завдання з вказівками для збірачів народописних матеріалів / Укл. К. Купчанко. – Чернівці, 1928. – 47 с.
15. **Холодницька Н.** Експонати Буковинського Крайового музею у фондах Чернівецького обласного краєзнавчого музею // Музейний щорічник. 2003. Матеріали науково-практичної конференції «Музей та музейна справа на початку III тисячоліття» (м. Чернівці, 14 травня 2003 р.). – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – Вип. 2 (24). – С. 59-63.
16. **Чорней Ю.** Вернон Кресс. Життя під прикриттям. – Чернівці: Наші книги, 2020. – 944 с.
17. **Anuarul Muzeului Bucovinei.** Istorie, arheologie, etnografie, folclor / Publicat de N. Grămadă. – Cernăuți, 1944. – 303 p.
18. **Das Bukowiner** Gewerbe-Museum und die Ausstellung von Handwerkzeugen, Hilfsmaschinen, Motoren und Materialien für das kleigewerbe vom 1. bis 30. November 1896 im Gewerbe-Museums-Gebäude. Herausgegeben von der Museums-Direction. – Czernowitz, 1896. – 104 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Андроничук Валентина Петрівна – старший науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Безушко Георгій Іванович – заступник директора на громадських засадах Музею археології та етнографії імені Максиміліана Гакмана, с. Опришени Чернівецького району Чернівецької області.

Боднарюк Микола Іванович – директор Опришенської ЗОШ I-III ступенів Глибоцької селищної ради; директор Музею археології та етнографії імені Максиміліана Гакмана, с. Опришени Чернівецького району Чернівецької області.

Буджак Василь Васильович – доктор біологічних наук, доцент, виконуючий обов'язки директора Державної установи «Інститут еволюційної екології НАН України».

Бучко Володимир Володимирович – заступник директора з наукової роботи Галицького національного природного парку.

Вознюк Володимир Аксентійович – заслужений працівник культури України, завідувач Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської.

Волюца Олена Дмитрівна – завідувача Гербарієм Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Глібіщук Микола Васильович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Годованець Богдан Йосипович (1968-2021) – кандидат біологічних наук, раніше старший науковий співробітник Карпатського біосферного заповідника, м. Рахів Закарпатської області.

Данілевич Алла Вікторівна – старший науковий співробітник Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської.

Драгомирецька Оксана Григорівна – завідувач науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Ільків Марія Миколаївна – завідувач науково-експозиційного відділу образотворчого мистецтва Чернівецького обласного художнього музею.

Ільків Микола Володимирович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Калініченко Віталій Андрійович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Клітін Олександр Миколайович (1915-2002) – кандидат біологічних наук, м. Чернівці.

Колодій Леся Віталіївна – завідувач Чернівецького літературно-меморіального музею Юрія Федьковича.

Коржик Віталій Павлович – кандидат географічних наук, старший науковий співробітник, заслужений природоохоронець України, президент Буковинського товариства природодослідників.

Мелещук Людмила Іванівна – викладач біології Чернівецького фахового коледжу бізнесу та харчових технологій.

Микитюк Оксана Павлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Буковинського державного медичного університету, народний майстер України, голова Буковинського клубу сучасної вишивки «Вечорниці».

Микосянчик Юлія Миколаївна – старший науковий співробітник Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської.

Михайлишина Галина Тарасівна – фельдшер Чернівецького професійного ліцею сфери послуг, народний майстер України, керівник гуртка «Малюємо хрестиком».

Мінасе Андрій В'ячеславович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Мінасева Тетяна Василівна – кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Никурса Тетяна Дмитрівна – кандидат біологічних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Паранюк Яніна Вікторівна – науковий співробітник відділу науково-фондової роботи Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Пелех Оксана Валентинівна – завідувач відділу «Буковинська діаспора» Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Пивоваров Сергій Володимирович – доктор історичних наук, професор, м. Чернівці.

Піддубний Ігор Андрійович – доктор історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; провідний науковий співробітник відділу науково-методичної роботи Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Понюк Наталя Степанівна – старший науковий співробітник відділу «Буковинська діаспора» Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Пуйке Джина – др., лектор університетський, кафедра румунської мови і літератури та комунікації факультету філологічного і комунікацій Сучавського університету «Штефан чел Маре».

П'ятничук Тарас Іванович – кандидат історичних наук, завідувач Музею етнографії та стародавньої історії при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Ротар Оксана Василівна – виконуюча обов'язки директора Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Руснак Олександр Валерійович – кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Скільський Ігор Васильович – кандидат біологічних наук, завідувач науково-дослідного експозиційного відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Смірнов Назар Анатолійович – кандидат біологічних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Тарновецький Валентин Іванович – молодший науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Токарюк Алла Іларіонівна – кандидат біологічних наук, асистент кафедри ботаніки, лісового і садово-паркового господарства Навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Унгурян Марія Касіянівна – завідувач науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Федорук Андрій Васильович – кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Чорней Ілля Ілліч – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, лісового і садово-паркового господарства Навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Шевчук Борис Васильович – краєзнавець, с. Мошанець Дністровського району Чернівецької області.

З М І С Т

ПІДДУБНИЙ Ігор, РОТАР Оксана ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ІСТОРІЇ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ БУКОВИНИ	5
--	---

ПРИРОДА

СМІРНОВ Назар, СКІЛЬСЬКИЙ Ігор ДО ВИВЧЕННЯ БРАЖНИКОВИХ (SPHINGIDAE) ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
НИКИРСА Тетяна ДИНАМІКА ВИЯВЛЕННЯ АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ У СКЛАДІ ФЛОРИ ХОТИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ	27
ВОЛУЦА Олена, ЧОРНЕЙ Ілля, ТОКАРЮК Алла, БУДЖАК Василь РАРИТЕТНІ ЕФЕМЕРОЇДНІ ГЕОФІТИ У ПРУТ-ДНІСТЕРСЬКОМУ МЕЖИРІЧЧІ (В МЕЖАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	31
СКІЛЬСЬКИЙ Ігор, ГОДОВАНЕЦЬ Богдан, БУЧКО Володимир, КЛІТІН Олександр, МЕЛЕЩУК Людмила ПТАХИ ДРАНИЦЬКОГО ОРНІТОЛОГІЧНОГО ЗАКАЗНИКА (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ)	44

ІСТОРІЯ

ФЕДОРУК Андрій ВІЙСЬКОВЕ СПОРЯДЖЕННЯ, ЕКІПАЖІ ТА БОЙОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ СЛОНІВ ПІД ХОТИНОМ У 1621 р.	55
ПІДДУБНИЙ Ігор, ПУЙКЕ Джина РУМУНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ТА ЇЇ ВІРНІ В УМОВАХ ЗМІН 20-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	66
РУСНАК Олександр КАЛЕНДАРНА РЕФОРМА ЄПИСКОПА Г. ХОМИШИНА НА БУКОВИНІ	74
ІЛЬКІВ Микола ГРАВЮРА «BELLUM INTER POLONUM ET TURCAM ANNO DOMINI MDCXXI» – КЛЮЧОВЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОЛЯ ХОТИНСЬКОЇ БИТВИ 1621 р. (попереднє повідомлення)	78
ПЕЛЕХ Оксана ХРОНІКА ЖИТТЯ КРАЮ НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «БУКОВИНА» (1885-1918)	86
ГЛІБІЩУК Микола АЛОІС ЛЕБУТОН ТА НІМЕЦЬКА ГРОМАДА БУКОВИНИ У ПЕРШІ ПІСЛЯВОЄННІ РОКИ	102
МІНАЄВА Тетяна, МІНАЄВ Андрій ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО В ТАБОРІ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ ФРАЙШТАДТ (АВСТРО-УГОРЩИНА) В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	110

ПІДДУБНИЙ Ігор

- ПОСТАТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА ГАБСБУРГА НА СТОРІНКАХ ЩОДЕННИКА
МИРОНА КОРДУБИ 114

АРХЕОЛОГІЯ**КАЛІНІЧЕНКО Віталій, ПИВОВАРОВ Сергій**

- ДО ПРОБЛЕМИ ХРОНОЛОГІЇ РІДКІВЕЦЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ
У ВЕРХНЬОМУ ПОПРУТТІ 121

ІЛЬКІВ Микола, ШЕВЧУК Борис

- КРЕМ'ЯНІ ВІСТРЯ З МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ МОШАНЕЦЬ (ДЖІЯ І) НА
ПРАВОБЕРЕЖЖІ СЕРЕДНЬОГО ДНІСТРА 131

РОТАР Оксана, ІЛЬКІВ Микола

- ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ м. ЧЕРНІВЦІ
З ФОНДІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ 138

ІЛЬКІВ Микола

- МЕТАЛЕВА ГЕРАЛЬДИЧНА НАКЛАДКА В ЕКСПОЗИЦІЇ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ:
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДАВНЬОЇ ЗНАХІДКИ 143

НАРОДОЗНАВСТВО**УНГУРЯН Марія**

- НАРОДНІ ІГРАШКИ ТА ІГРИ БУКОВИНСЬКИХ ДІТЕЙ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. 149

МИКИТЮК Оксана, НИКИРСА Тетяна, МИХАЙЛИШИНА Галина

- ДО ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ГЕОРГІЯ ГАРАСА 154

ЛІТЕРАТУРА ТА МИСТЕЦТВО**ВОЗНЮК Володимир**

- РОДИНА У ЩОДЕННИКОВИХ НОТАТКАХ ПИСЬМЕННИЦІ
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 1883-1891 РОКІВ 163

ІЛЬКІВ Марія

- ІКОНА «ВИГНАННЯ АДАМА І ЄВИ З РАЮ. СТРАШНИЙ СУД» З УСТЬ-ПУТИЛИ
НА БУКОВИНІ 176

МИКОСЯНЧИК Юлія

- ЗАПОВІТ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 189

ДАНИЛЕВИЧ Алла

- ПОДІЇ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 193

КОЛОДІЙ Леся

- ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ – БОЙОВИЙ ОФІЦЕР АВСТРІЙСЬКОГО ВІЙСЬКА.
ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЬОГО ПЕРІОДУ 200

МУЗЕЙНА СПРАВА

НИКИРСА Тетяна МАЙСТЕРНЯ ПРИРОДИ	217
БОДНАРЮК Микола ОПРИШЕНСЬКИЙ МУЗЕЙ АРХЕОЛОГІЇ ТА ЕТНОГРАФІЇ ІМЕНІ МАКСИМІЛІАНА ГАКМАНА – ХРАМ ЛЮДСЬКОЇ ПАМ'ЯТІ	221

ПЕРСОНАЛІЇ

КОРЖИК Віталій ВИЗНАЧНИЙ КРАЄЗНАВЕЦЬ БУКОВИНИ ЕДУАРД ФІШЕР (EDUARD FISCHER)	227
П'ЯТНИЧУК Тарас ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ДОРОШЕНКА НА БУКОВИНІ В 1917 р.	243
РОТАР Оксана ДОСЛІДЖЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК БУКОВИНИ В. М. ВОЙНАРОВСЬКИМ У ПЕРІОД РОБОТИ В ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ ОБЛАСНОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ	253
ПИВОВАРОВ Сергій ЮВІЛЕЙ АРХЕОЛОГА І ПАТРІОТА (ДО 70-РІЧЧЯ ЛЮБОМИРА ПАВЛОВИЧА МИХАЙЛИНИ)	258
ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана ДО 95-х РОКОВИН ХУДОЖНИКА ЄВГЕНА МАКСИМОВИЧА	264
ПОНЮК Наталя ЯРОСЛАВ ПАЛАДІЙ. З ЛЮБОВ'Ю ДО УКРАЇНИ	267
УНГУРЯН Марія МИКОЛА ДЖУРЯК – БОРЕЦЬ, ДОСЛІДНИК, МЕЦЕНАТ	272
АНДРОНИЧУК Валентина МАЛОВІДОМА МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА АВГУСТИ КОХАНОВСЬКОЇ У ФОНДАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	282
РОТАР Оксана, ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПЕРІОД У ДІЯЛЬНОСТІ ОСИПА МАКОВЕЯ – НАТХНЕННИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ БУКОВИНИ	290

КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ

СМІРНОВ Назар САТИР ЗАЛІЗНИЙ, <i>HIPPARCHIA STATILINUS</i> (LEPIDOPTERA: NYMPHALIDAE), У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	295
КОРЖИК Віталій ДО ПИТАННЯ МУЗЕЄФІКАЦІЇ БУКОВИНИ	297

ПАРАНЮК Яніна

ПАМ'ЯТНІ НАПИСИ У ВИДАННЯХ «КОБЗАРЯ» Т. Г. ШЕВЧЕНКА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	299
--	-----

ТАРНОВЕЦЬКИЙ Валентин

МОНЕТА, ПРИСВЯЧЕНА ВЕЛИКОМУ ПОДВИГУ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ	301
--	-----

ХРОНІКА**БЕЗУШКО Георгій**

МАКСИМІЛІАН ГАКМАН: ВТРАЧЕНЕ КОРИННЯ В ЧАСІ	303
---	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ВЕЛЕТУ ДУХА І СЕРЦЯ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ... ..	305
---	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ПАМ'ЯТІ БОРИСА ТИМОЩУКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ... ..	306
---	-----

ІЛЬКІВ Марія

«БУКОВИНСЬКИЙ РЕМБРАНДТ»	308
--------------------------------	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ІВАН БАЖАНСЬКИЙ: ПОРТРЕТ НА ТЛІ ЕПОХИ	309
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	312
-----------------------------	-----

Наукове видання

**Музейний щорічник
Чернівецького обласного краєзнавчого музею**

Випуск 6-8 (2021-2023)

Редактор І. В. Скільський
Технічний редактор І. В. Скільський
Дизайн обкладинки А. В. Федорука, О. П. Колеснікової
Підготовка до друку В. М. Дворського

Підписано до друку 01.05.2023. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 25,80. Тираж 100 прим. Зам. 230572.

Видавець ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, т. 585-432
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.
Виготовлювач ФОП Варвус В. В.

